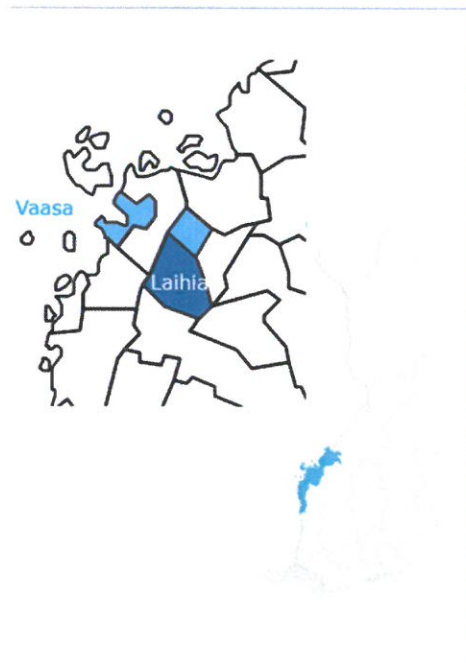

VAASAN KAUPUNKI YMPÄRISTÖOSASTO
VASA STAD MILJÖAVDELNINGEN

Vaasan ja Laihian yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvonta- suunnitelma

Vuosi 2026

Toimipiste Vaasa
Kirkkopuistikko 26 3.krs
PL 3
65101 VAASA
Puhelin: (06) 3251 111(vaihde)

Sähköpostiosoite: terveysvalvonta@vaasa.fi
Internetosoite: www.vaasa.fi

Toimipiste Laihia ja Vähäkyrö
Vähäkyröntie 11
66501 VÄHÄKYRÖ
Puhelin: (06) 3251111(vaihde)

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto.....	2
2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuolto.....	3
2.1 Toimialue ja toimipisteet	3
2.2 Toimielin	3
2.3 Ympäristöterveydenhuolto tulevaisuudessa	3
2.4 Valvonnan voimavarat.....	3
2.5 Valvonnan tehtävät.....	4
2.6 Koulutus.....	5
2.7 Valvontatietojärjestelmä ja tarkastustoiminta.....	5
2.8 Tarkastuksen sisältö ja käytettävä aika	6
2.9 Laboratoriot, näytteenotto ja mittalaitteet	6
2.10 Valvonnan maksullisuus	7
2.11 Viestintä.....	7
2.12 Toiminnan raportointi ja suunnitelman toteutumisen arviointi.....	7
3. Valvonnan toimialat	8
3.1 Yleistä	8
3.2 Elintarvikevalvonta	8
3.3 Terveystensuojelu.....	11
3.4 Tupakka- ja lääkelain säännösten mukainen valvonta.....	14
4. Varautuminen	16
4.1 Toiminta häiriötilanteissa	16
4.2 Suojavarusteiden käyttäminen.....	16
4.3 Epidemioiden selvittäminen (selvitystyöryhmä).....	16

Liite 1. Elintarvikelain mukaiset toimintaluokat ja – tyypit sekä tarkastukset

Liite 2. Terveystensuojelulain mukaiset toimintaluokat ja – tyypit sekä tarkastukset

Liite 3. Tupakka- ja lääkelain mukaiset toimintaluokat ja – tyypit sekä tarkastukset

1. Johdanto

Yhteistoiminta-alueen valvontasuunnitelma kattaa ympäristöterveydenhuollon osa-alueet: elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan. Eläinlääkintähuollolle, joka kuuluu ympäristöterveydenhuoltoon, on laadittu oma erillinen valvontasuunnitelma.

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä. Sen tehtävänä on edistää terveyttä yksilö-, väestö- ja elinympäristötasolla sekä ehkäistä sairauksia ja tapaturmia. Lainsäädäntö edellyttää, että kunnat laativat ja hyväksyvät ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman, joka varmistaa valvonnan laadun, säännöllisyyden ja terveyshaittojen ehkäisyn.

Yhteistoiminta-alueen väkiluku on noin 78 017 (Vaasa 70 361 ja Laihia 7 656; lähde: tietokannat(at)stat.fi). Vaasa toimii Pohjanmaan keskuksena ja on työpaikkaomavaraisuutensa (n. 135 %) ansiosta alueen taloudellinen veturi. Tämä asema tuo mukanaan runsaasti ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön piiriin kuuluvia kaupallisia ja julkisia valvontakohteita sekä erilaisia tapahtumia.

Vuoden 2026 ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma käsitellään Vaasan rakennus- ja ympäristölautakunnassa. Suunnitelmassa huomioidaan keskusvirastojen (Ruokavirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto) ohjeet, valtakunnallinen valvontaohjelma 2025–2028 sekä virastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat päivityksineen.

Valvontasuunnitelma on julkinen asiakirja. Yhteistoiminta-alueen toimijat voivat halutessaan ottaa yhteyttä ympäristöosastoon ja pyytää lisätietoja omaa kohdettaan koskevasta valvonnasta. Sama oikeus on alueen asukkailla. Hyväksytty valvontasuunnitelma julkaistaan ympäristöosaston verkkosivuilla.

Ympäristöterveydenhuollon säännösten tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Säännöksissä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvonta on tarpeen määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi sekä tuotantoedellytysten ylläpitämiseksi.

Valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut. Hyväksyessään valvontasuunnitelman viranomaisen myös kirjaa sen seurantatavan.

Valvontasuunnitelmaluonnos pidetään nähtävillä 4.11.2025 – 28.11.2025 välisen ajan kaupungin kansalaisinfossa ja internetissä osoitteessa www.vaasa.fi/ymparistotoimen-ajankohtaista. Toimijoille ja asukkaille varataan mahdollisuus esittää ympäristöosastolle mielipiteitään valvontasuunnitelmasta ennen rakennus- ja ympäristölautakunnan päätöstä.

2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuolto

2.1 Toimialue ja toimipisteet

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen muodostavat Vaasan kaupunki ja Laihian kunta. Toimipaikat sijaitsevat osoitteissa Kirkkopuistikko 26 3. kerros, 65100 Vaasa ja Vähäkyröntie 11, 66500 Vähäkyrö.

2.2 Toimielin

Terveystoimikunnan toimii rakennus- ja ympäristölautakunta, johon kuuluu yhdeksän valtuuston toimikaudeksi valitsemaa jäsentä sekä henkilökohtaiset varajäsenet.

Lautakunnan toimialaan kuuluvat ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta. Ympäristöterveydenhuolto käsittää elintarvikevalvonnan, tervetuntien ja eläinlääkintähuollon. Lautakunnan toimialaan kuuluvat kuntalain 77 §:n mukaisen sopimuksen perusteella Vaasan kaupungin ja Laihian kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtävät.

Rakennus- ja ympäristölautakunnan tavoitteena on edistää mm. kuntalaisten elinympäristön terveellisyyttä.

2.3 Ympäristöterveydenhuolto tulevaisuudessa

Pohjanmaan hyvinvointialueen muodostaa kolmesta Pohjanmaan kuntaa. Pohjanmaan hyvinvointialue on järjestänyt vuoden 2023 alusta sosiaali- ja perusterveydenhuollon sekä erikoissairaanhoidon alueellaan. Hallitusohjelmaan 2023–2026 kirjatun mukaisesti ympäristöterveydenhuollon tehtäviä kunnista ei hallituskaudella siirretä hyvinvointialueille. Tehtävien siirtoa maakunnille selvitetään myöhemmin monialaisen valmistelun yhteydessä. Valtakunnallisena ympäristöterveydenhuollon keskeisenä tavoitteena on kuitenkin vähentää ympäristöterveydenhuollon järjestäjien määrää nykyisestä 62 yksiköstä.

Vaasan ja Laihian ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella huomioidaan hyvä yhteistyö muiden kunnallisten yksiköiden, kuten ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan kanssa. Mahdollisten hallinnollisten uudistusten yhteydessä on huomioitava em. yhteistyön hyvä jatkuminen.

2.4 Valvonnan voimavarat

Valvontaviranomaisella tulee olla käytettävissään tarpeellinen määrä pätevää ja valvonnan menestyksellisen hoitamisen kannalta riittävän kokenutta henkilökuntaa. Ympäristöosastolla on ympäristöterveydenhuollon tehtäviin varattu vuonna 2026 seuraavat henkilöresurssit: tarkastus-/valvontatoimintaan 9 henkilötyövuotta sekä johto- ja toimistotehtäviin 0,65 henkilötyövuotta. Vuodesta 2021 on tervetuntienvalvontaviranomaisen toiminta valvontaeläinlääkärin työparina eläinvalvonnassa. Tähän on käytetty 0,1 henkilötyövuotta tervetuntienvalvonnasta.

Taulukko 1. Sektorikohtainen arvio yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon kokonaishenkilövoimavaroista 2026 sekä valvontasuunnitelmallisten toimintojen (EL) ja valvottavien kohteiden (TsL, TupL ja LL) lukumäärä.

Toimialat	Valvontayksikön terveysvalvonnan resurssit (htv)	Valvontasuunnitelmallisten toimintojen (EL) ja valvottavien kohteiden (TsL, TL ja LL) lukumäärä
Johto- ja toimistotyö	0,65	
Elintarvikevalvonta	5,4	645 elintarviketoimintaa, jotka edellyttävät rekisteröinnin tai luvan 466 alkutuotantopaikkaa
Terveydensuojeluvalvonta	3,3	349
Tupakka- ja nikotiinivalmistevalvonta	0,2	105
YHTEENSÄ	9,65	1099 valvontakohdetta ja 466 alkutuotantopaikkaa

Valvonnassa on resurssivaje suhteessa keskusvirastojen ohjelmissa esitettyihin tarkastusmääriin. Kaikessa työssä pyritään kuitenkin korkeaan laatuun ja hyvään palvelutasoon. Tehtävät on jaettu siten, että henkilöstö voi erikoistua terveydensuojelun ja elintarvikevalvonnan osa-alueisiin. Työskentely perustuu valvontasektori- ja kohderyhmäkohtaiseen jakoon.

Valvontakohteiden säännöllistä valvontaa ei ole voitu toteuttaa keskusvirastojen ohjelmien edellyttämässä laajuudessa. Syinä ovat mm. suunnitelman ulkopuoliset valvontatehtävät, lisääntynyt ohjauksen ja neuvonnan tarve sekä tarkastusten pidempi kesto verrattuna valtakunnallisiin arvioihin.

Tarkastusmääriä vähentää osaltaan toimijoiden toimiva ja kattava omavalvonta sekä alan koulutus. Toisaalta on valvontakohteita, joiden tarkastaminen, tarkastuskertomusten laadinta sekä tarkastusten aikana annettava neuvonta ja opastus vievät runsaasti aikaa.

Terveydensuojelun toiminnassa on suhteellisen paljon tarkastuksia, joissa on kaksi tarkastajaa. Tämä käytäntö liittyy turvallisuusriskeihin, valvonnan yhdenmukaistamiseen ja perehdytyksen tarpeisiin. Aikaa kuluu myös säännöksiin perehtymiseen ja laadun kehittämiseen.

2.5 Valvonnan tehtävät

Suunnitelmallisia ja säännöllisiä valvontatehtäviä pyritään toteuttamaan tarkastettavissa kohteissa tämän valvontasuunnitelman ja liitteissä esitettyjen tarkastustiheyksien mukaisesti.

Valvontatoimiin liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä usein mittauksia ja mahdollisesti näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Mikäli valvonnan yhteydessä havaitaan puutteita, annetaan kohteelle tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset suulliset ja kirjalliset kehotukset ja ohjeet. Mikäli uusintatarkastuksessa todetaan, että aikaisemman tarkastuksen mukaisia toimenpidekehotuksia ei ole noudatettu ryhdytään säännösten edellyttämiin pakko-toimenpiteisiin.

Useimmat valvontakohteet ovat joko ilmoituksen- tai luvanvaraisia, jolloin ympäristöosastolla tehdään ilmoituksesta todistus tai hakemuksesta päätös, ennen kuin kohde aloittaa toiminnan. Osaa ilmoitusvelvollisista pieniriskisistä toiminnoista ei oteta suunnitelmalliseen valvontaan, vaan ilmoituskäsittelyn jälkeen näitä kohteita tarkastetaan vain tarvittaessa.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöosasto tekee muuta säännösten edellyttämää valvontaa. Tällaista valvontaa ovat erilaiset yllättävät valvontatapaukset, epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Asuntotarkastuksia, tehdään yksityisiin kiinteistöihin kiinteistön omistajan tai haltijan pyynnöstä. Asuntotarkastuksia tehdään 40–50 vuosittain. Näiden tarkastusten sisältö kohdentuu pääsääntöisesti kiinteistön rakenteiden ja tekniikan toimintaan ja kuntoon, mutta enenevässä määrin myös asuntojen siivottomuuteen.

Toimintaan kuuluu lisäksi neuvonta ja ohjaus sekä lausuntojen antaminen. Laatujärjestelmien laatiminen ja ylläpitäminen eri valvontasektoreille sekä niihin liittyvien työohjeiden laatiminen on välttämätöntä, mutta samalla myös aikaa vievää työtä. Lisäksi tutustutaan uusiin säännöksiin, keskusviranomaisten uusiin ohjeisiin ja tiedotteisiin ja osallistutaan koulutuksiin. Tärkeää on tehdä yhteistyötä kaupungin muiden yksiköiden sekä alueen muiden ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden kanssa. Tarkastuksista ja näytetuloksista raportoidaan valtionhallinnolle noudattaen aikatauluja.

2.6 Koulutus

Ympäristöosaston tavoitteena on, että jokainen työntekijä osallistuu vuoden aikana vähintään viiteen koulutuspäivään. Osastolla arvioidaan vuosittain henkilökohtaisten koulutuspäivien tarve ja toteuma.

2.7 Valvontatietojärjestelmä ja tarkastustoiminta

Ympäristöterveydenhuollolla on käytössä valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmä (VATI). Vatiasta saadaan tarkastustoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen liittyvät tiedot sekä kohteiden valvontatiheys ja riskiluokka. Järjestelmään kuuluvat myös mm. sähköinen asiointipalvelu, työsuunnitelmat ja raportointikokonaisuuudet. Vatia kehitetään ja päivitetään valtakunnallisesti ja ympäristöosasto osallistuu osaltaan em. työhön.

Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä ja tarkastuksen kestolla on merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastuksen kestoajan ja tarkastusmäärien perusteella. Valvonnassa panostetaan valvontakohteiden jälkivalvontaan sekä tarvittaessa pakkokeinojen käyttöön.

Sähköinen asiointi

Ilppa -ympäristöterveydenhuollon sähköinen ilmoituspalvelu. Elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaiset toiminnan aloittamiseen tai muuttumiseen liittyvät ilmoitukset voi toiminnanharjoittaja tehdä valtakunnallisen Ruokaviraston Ilppa -ympäristöterveydenhuollon sähköisellä ilmoituspalvelulla. Ilpan kautta on tullut viime vuosina enenevässä määrin elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisista ilmoituksista. Määrää pyritään nostamaan edelleen vuonna 2026 tiedottamalla Ilppa-palvelusta toiminnanharjoittajille.

Myös sairastumis- ja haittaepäilyjen (SaHa), kuten ruokamyrkytyspäilyjen ilmoittamisen voi tehdä Ilpan kautta. Ilmoituksen voi tehdä sairastumisesta tai muusta terveyshaittaepäilystä, jonka epäillään aiheutuneen elintarvikkeesta, talousvedestä tai uimavedestä.

Tapahtumien elintarvikemyyntiin liittyvät tiedottamiset sekä asuntotarkastuspyynnöt on mahdollista tehdä Vaasan kaupungin sähköisen asiointin kautta.

Tupakkalain mukaiset vähittäismyyntipaikkojen hakemukset sekä tukkumyyntipaikkojen ilmoitukset voi tehdä Valviran ylläpitämän sähköisen järjestelmän kautta.

2.8 Tarkastuksen sisältö ja käytettävä aika

Valvontasuunnitelman tulee sisältää tarkastuksen sisällön määrittelyn sekä arvion keskimääräisestä tarkastukseen käytettävästä ajasta. Yksi tarkastus voi kattaa useita ympäristöterveydenhuollon osa-alueiden säännöksiä. Tarkastus tarkoittaa ennalta ilmoittamatonta tai ennakolta sovittua käyntiä, joka kohdistuu ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvien säännösten noudattamisen valvontaan. Tarkastuksissa hyödynnetään keskusvirastojen antamia valvontaohjeita, tarkastuslistoja, malliasiakirjoja ja työohjeita.

Tarkastustoiminta voi olla myös asiakirjatarkastusta. Esimerkiksi toimijan omavalvontasuunnitelma voidaan pyytää tarkastettavaksi, minkä jälkeen siitä tehdään arvio ja tarvittaessa kehittämis ehdotukset. Aloite asiakirjatarkastukseen voi tulla joko viranhaltijalta tai toimijalta.

Jokaisesta tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan tarkastuskohteelle ja muille asianosaisille. Havaintojen ja toimenpidekehotusten sisällöstä ja perusteista pyritään informoimaan suullisesti jo tarkastuksen aikana. Tarkastuskertomuksessa mainitaan myös keskeisimmät sovellettavat säännökset. Tarkastustoiminnassa korostuu jälkivalvonnan eli uusintatarkastuksen merkitys. Sen avulla varmistetaan, että aiemmin tarkastetun kohteen toiminta on saatu hyväksyttävälle tasolle. Uusintatarkastus voi olla myös asiakirjan pyytäminen ympäristöosastolle tarkastettavaksi.

2.9 Laboratoriot, näytteenotto ja mittalaitteet

Elintarvike- ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Viranomais tutkimuksia tekeville laboratorioille edellytetään, että ne ovat Ruokaviraston hyväksymiä. Ympäristöosasto varmistaa aina analyysipyyntöön yhteydessä sen, että laboratoriossa tutkimukset tehdään hyväksytyillä ja säännösten mukaisilla menetelmillä.

Talousvesi ja uimavesinäytteet tutkitaan KVVY-Botnialab Oy:ssä, jolla on Ruokaviraston hyväksyntä. Laboratoriolla on talous- ja uimavesinäytteiden ottamisessa tarvittava osaaminen. Asumisterveyteen ja muiden oleskelutilojen terveyshaitan selvittämiseksi otetut näytteet tutkitutetaan Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa.

Talousvesinäytteet Vaasan kaupungin alueella ottaa KVVY-Botnialab Oy. Laihian kunnan alueella talousvesinäytteet ottaa terveydensuojeluviranhaltija. Pääsääntöisesti uimaranta- ja uima-allasvesinäytteiden oton hoitaa KVVY-Botnialab Oy, mutta tarvittaessa myös terveydensuojeluviranhaltija. Elintarvikenäytteitä otetaan lähinnä epidemia- ja ruokamyrkytyspäilytilanteissa sekä mahdollisesti projektien yhteydessä. Elintarvikenäytteitä ottaa elintarvikevalvonta ja toimittaa ne KVVY- Botnialab Oy:n Vaasan toimipisteeseen.

Palveluita tuottava laboratorio ilmoittaa sähköpostitse terveystalvonta(at)vaasa.fi tai elintarvikevalvonta(at)vaasa.fi osoitteeseen tiedon laatuvaatimusten ylityksistä jo ennen tulosten lopullista varmistumista.

Valvontayksiköllä on omia mittalaitteita, joita ovat sisäilmamittari Q-Track ja pintakosteusmittareita sekä lämpötilamittareita. Mittareista sisäilma- ja pintakosteusmittarit kalibroidaan kerran vuodessa alanasiantuntija yrityksessä, ja lämpötilamittarit tarkastetaan suhteessa kalibroituun vertailumittariin kerran vuodessa Ruokaviraston ohjeiden mukaan.

2.10 Valvonnan maksullisuus

Valvontasuunnitelman mukainen tarkastustoiminta on toimijoille yhteistoiminta-alueella maksullista. Valvonnan maksullisuus perustuu lainsäädäntöön sekä Kuntaliiton ohjeisiin.

Valvonnan suunnitelmallisuuden ja maksullisuuden tarkoituksena on tehostaa terveystalvontaa säännösten edellyttämää kunnallista valvontatyötä sekä vahvistaa valvonnan voimavaroja.

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on 27.8.2025 hyväksytty rakennus- ja ympäristölautakunnassa. Valvontamaksu käsittää tarkastuksen valmistelun ja tarkastuksen sekä tarkastuskertomuksen laadintaan kuluvan ajan.

Vuodesta 2022 on peritty elintarvike- ja terveydensuojelulain perusteella lisäksi laeissa esitetyiltä eräiltä valvontakohteilta valtakunnallinen valvonnan perusmaksu 150 €/vuosi. Perusmaksu on veroluonteinen ja se peritään vuosittain.

2.11 Viestintä

Koko henkilöstö osallistuu viestintään, joka sisältää asiakaspalvelun, neuvonnan ja opastuksen sekä tiedottamisen esimerkiksi lehdistä ja radiossa. Tiedotteet toimitetaan kaupungin viestintäosastolle, joka muokkaa, kääntää ja välittää ne tiedotusvälineille sekä julkaisee kaupungin verkkosivuilla. Kriisiviestintäohjetta noudatetaan soveltuvin osin.

Ympäristöosaston verkkosivuilla on kuntalaisille ja toimijoille suunnattuja lomakkeita, tiedotteita ja ohjeita ympäristöterveydenhuollon alalta. Laihian kunnan verkkosivuilla on tietoa ympäristöterveydenhuollosta sekä linkki ympäristöosaston sivuille.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö järjestää pyydetessä esitelmää ja infotilaisuuksia toimijoille, kuntalaisille sekä opiskelijaryhmille.

2.12 Toiminnan raportointi ja suunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontayksikön tiedot sekä valvontasuunnitelman toteutuminen toimitetaan valtion arviointikyselyyn edelliseltä vuodelta Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta aina kuluvan vuoden maaliskuun viimeiseen päivään mennessä. Toimialakohtaisessa arvioinnissa selvitetään toteutunut valvonta sekä arvioidaan, miten voimavarat jakautuvat eri toimijoille käytännössä. Aluehallintovirastot tarkastavat VYHA-järjestelmään ilmoitetut tiedot, minkä jälkeen ne siirtyvät valtion keskusvirastoille.

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan vuoden 2026 aikana elintarvike- ja terveyden suojelutiimeissä sekä ympäristöosaston palaverissa. Tarkastusten määrät tarkistetaan kesken vuotta ennen kesälomakauden alkua. Jos näyttää siltä, ettei suunnitelman mukaisesti lukuihin päästä, loppuvuoden tarkastukset kohdennetaan arvioitujen riskien perusteella siten, että suunnitelman painopisteet toteutuvat mahdollisimman hyvin.

EU-vesilaitosten (Vaasan Vesi ja Poronkankaan Vesi) talousvesitulokset raportoidaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle VATI-valvontakohdetietojärjestelmällä vuosittain 31.3. mennessä. Vesilaitoksista laaditaan sähköiset näytteenottosuunnitelmat (NOS) VATI-järjestelmään, josta tiedot siirtyvät vesi.fi-sivustolle. Vesi.fi-palvelusta veden käyttäjät voivat tarkastella vedenjakelualueensa talousveden laatutuloksia.

Yleisten uimarantojen nk. EU-uimarantojen (5 kpl) uimavesitulokset ja laatuluokat raportoidaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle VATI-järjestelmällä vuosittain 30.10. mennessä.

3. Valvonnan toimialat

3.1 Yleistä

Suunnitelman mukainen valvonta perustuu kansanterveyslain 1 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyihin tehtäviin. Toimialakohtainen valvonta ja sen painopisteet esitellään kohdissa 3.2–3.4.

Toimintasäännön (voimassa 1.1.2022 lähtien) mukaan ympäristöosaston sektoreiden lupa ja valvontatehtävät on delegoitu valvontatyötä tekeville viranhaltijoille lukuun ottamatta tupakka-, terveydensuojelu- ja tiettyjä elintarvikelain mukaisia pakkotoimia, joihin liittyvät päätökset lain mukaan kuuluvat lautakunnalle.

3.2 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonta kattaa kaikki elintarviketuotannon vaiheet alkutuotannosta kuluttajalle luovuttamiseen saakka. Laki koskee elintarvikkeiden ja niiden tuotannon, varastoinnin, jakelun ja myynnin vaatimuksia sekä elintarvikkeiden markkinointia.

Elintarvikevalvontasuunnitelma noudattelee rakenteeltaan ja sisällöltään ohjeita, joita Ruokavirasto on asiasta antanut. Suunnitelman sisältö perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskienarviointiin. Suunnitelmassa otetaan huomioon henkilöstöresurssit ja olemassa olevat tiedot kohteista vuodelta 2025. Tarkastusmäärät on mitoitettu riskiperusteisesti ja resurssit huomioiden realistiselle tasolle.

Laatujärjestelmän liitteitä päivitetään vuoden 2026 aikana ja niiden sisältöä käsitellään elintarvikevalvonnan palaverissa.

Oiva - järjestelmä

Oiva on Ruokaviraston koordinoima elintarvikevalvontatietojen julkistamisjärjestelmä. Osana järjestelmää valvonnan tarkastusraportit julkaistaan internetissä oivahymy.fi – sivustolla. Yrityksien tulee sijoittaa Oiva-raportti sisäänkäyntinsä läheisyyteen asiakkaille näkyvään paikkaan sekä linkittää se nähtäväksi yrityksen omien verkkosivujen etusivulle.

Oiva- järjestelmä on vaiheittain laajentunut koskemaan kaikkia elintarvikealan yrityksiä, ja elintarvikevalvonnan kokemukset järjestelmän käytöstä ovat hyviä. Ruokavirasto päivittää järjestelmää ajoittain tarpeen mukaan.

Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskiluokitus

Valvontakohteiden riskiluokitus perustuu Ruokaviraston ohjeeseen: Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen, jossa on määritelty kohteiden riskiluokat ja tarkastustiheydet toiminnan ja koon mukaan. Valvontatietojärjestelmässä (Vatissa) on kaikille kohteille määritelty tarkastustiheys. Elintarvikevalvonnassa tarkastustiheys vaihtelee kerran kolmessa vuodessa tarkastettavista kohteista kaksi kertaa vuodessa tarkastettaviin kohteisiin. Tarkastusten suunnittelussa käytetään Vatin vuosisuunnitelmaraporttia.

Valvontasuunnitelman liitteessä 1 on esitetty alueella toimivat elintarvikevalvontakohteet toimintatyypeittäin, ohjeellinen tarkastusaika ja tarkastusten suunniteltu määrä vuonna 2026. Tarkastukseen käytettävään aikaan sisältyy tarkastuksen valmistelu, tarkastus kohteessa sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Tarkastusten määrää on vuosina 2024-2025 pystytty nostamaan. Samalla myös uusintatarkastusten määrä on noussut. Niiden tekemiseen varataan aikaa myös vuodelle 2026. Uusintatarkastukset vähentävät tarkastettavien toimipaikkojen kokonaismäärää.

Aiemmiltä vuosilta on kertynyt tarkastusvelkaa. Elintarvikevalvonnassa on laadittu erillinen suunnitelma myöhässä olevien kohteiden tarkastuksista. Suunnitelman toteutumista seurataan elintarvikevalvonnan säännöllisissä palaverissa. Arvio uusintatarkastusten määrästä on lisätty liitteeseen 1. Näitä on vuositasolla noin 50.

Elintarvikevalvonnan työ ei ole vain kohteiden säännöllistä valvontaa

Elintarvikevalvonnassa on runsaasti tehtäviä, jotka eivät ole säännöllistä suunnitelmallista valvontaa. Uusista elintarvikehuoneistoista tai kohteista, joissa tehdään olennaisia muutoksia, elintarvikevalvonta tekee ilmoituksesta rekisteröinnin ja laatii todistuksen. Näitä on vuositasolla noin 80. Kohteet tulevat ympäristöosaston tietoon yrittäjän ilmoituksella tai rakennusvalvonnan kautta. Lisäksi poikkeuksellisissa tapauksissa uusi kohde todetaan esim. mainoksesta jossakin viestimessä.

Toimijan tulee ilmoittaa ympäristöosastolle toiminnan aloituksesta. Velvoite koskee sekä uusia kohteita ja tilanteita, joissa toimija aloittaa toiminnan tilassa, jossa jo aikaisemmin on toiminut elintarvikehuoneisto. Ilmoitus edellytetään myös, mikäli toiminta muuttuu olennaisesti, keskeytetään tai lopetetaan. Elintarvikevalvonta käsittelee myös lopetusilmoitukset ja laatii niistä todistukset. Tilapäisistä elintarvikkeiden myyntitapahtumista tekee toimija (liikkuvat elintarvikehuoneistot) tiedotuksen elintarvikevalvonnalle. Tilaisuuden järjestäjältä pyydetään listaus tapahtumaan saapuvista liikkuvista elintarvikehuoneistoista.

Ilmoitusten perusteella laaditut rekisteröinnit ja laitoshyväksynät toteutetaan Ruokaviraston malliasiakirjojen avulla siten, että säännösten vaatimukset asioiden käsittelylle ja sisällölle toteutuvat. Toimijan tulee esittää tarvittavat liitteet. Tiedot siirretään valtakunnalliseen valvon-

tatietojärjestelmään, eli VATlin. Ruokamyrkytyspäilytapausten käsittely ja sen vaatimat tarkastukset on kuvattu kohdassa 4.3.

Keskeinen osa viranomaistoimintaa on toimijoiden neuvonta ja ohjaus. Valvontakohteina on runsaasti pieniä elintarvikealan mikroyrityksiä, joissa osaamisen taso on hyvin vaihtelevaa. Laaja kielien kirjo tuottaa valvonnalle haasteita. Toimijat tarvitsevat neuvontaa erityisesti rekisteröitymiseen liittyvissä asioissa ja omavalvonnassa. Neuvontaa tehdään paljon tarkastuskäyntien yhteydessä. Lisäksi on aloitettu säännöllinen infokirjeen lähettäminen toimijoille. Infokirje sisältää ohjeita, vinkkejä ja ajankohtaisia asioita. Infokirje on tarkoitettu tukemaan toimijoiden työtä. Vuonna 2025 on tehty aktiivisemmin yhteistyötä VASEKIN ja Vaasan seudun yrittäjien kanssa.

Valvontakohteiden rakennuslupapiirustuksista annetaan lausuntoja rakennusvalvontaviranomaiselle. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviranomaiselle lähetetään pyynnöstä kohteen lupa/ilmoitustilanteesta tieto alkoholin myynti- ja/tai anniskeluluvan käsittelyä varten. Lisäksi valvontakohteista tulee kuluttajavalituksia, joiden selvittelyyn liittyviä tarkastuskäyntejä ei voida ennakolta suunnitella. Tällaisen tarkastuksen toteuttaminen on toimijalle maksuton. Kuluttajavalitukseen liittyvä tarkastus voidaan tehdä myös maksullisen, suunnitelman mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

Ruokavirasto tiedottaa tuotteiden takaisinvedoista Pikantti ekstranetin kautta. Kuntien elintarvikevalvontaviranomaisia pyydetään valvontakäyntien yhteydessä tai muulla tavoin varmistamaan, että takaisinvedon mukaisia tuotteita ei ole myytävänä. Takaisinvetoon liittyvät toimenpiteet varmistetaan tarvittaessa valvontakohteesta tarkastuskäynnillä tai yhteydenotolla. Ruokaviraston lähettämien valvontapyyntöjen yhteydessä tehdään tarkastuskäynti tai asiakirjatarkastus viivytyksettä.

Näytteenottosuunnitelma

Ympäristöosasto voi ottaa tarvittaessa osana säännöllistä valvontaa elintarvikevalvontakohteista elintarvikenäytteitä. Näytteistä tutkitaan mikrobiologinen ja kemiallinen laatu sekä suoritetaan tarvittaessa aistinvarainen arvio. Lisäksi otetaan elintarvikenäytteitä ruokamyrkytyspäilytapausten tai elintarvikkeisiin kohdistuvien kuluttajavalitusten selvittämiseksi ja mahdollisiin projekteihin liittyviä näytteitä.

Viranomaisvalvonnan painopiste on tarkastuksissa sekä toimijan vastuulla olevan omavalvonnan valvonnassa. Elintarvikkeiden myyntipaikkoihin suunnattua rutiiniomaista näytteenottoa ei toteuteta. Elintarvikevalvonnalla on kuitenkin tarpeen vaatiessa oikeus ottaa korvausetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä esimerkiksi epäiltäessä, että elintarviketurvallisuus vaarantuu tai että kuluttajaa johdetaan harhaan.

Laboratorio postittaa elintarvikkeiden näytetulokset suoraan kohteeseen ja toimittaa ne sähköisesti heti niiden valmistuttua elintarvikevalvonnalle mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten. Jos näytteen tulos on huono, elintarvikevalvonta ottaa tarvittaessa uusintänäytteet ja ryhtyy muihin selvitystoimiin. Ruokamyrkytyspäilyyn ja elintarvikkeisiin kohdistuvien kuluttajavalitusten selvittämiseen liittyvät näytteenotot ja laboratoriokulut maksaa ympäristöosasto.

Tarkastustoiminta ja hallinnolliset pakkokeinot

Kaikki elintarvikevalvonnan säännöllisen valvonnan tarkastukset suoritetaan Oiva-järjestelmän mukaisesti. Tarkastuksia voidaan suunnata myös liikkuviin elintarvikehuoneistoihin, joita valvontayksikön alueelle tulee tapahtumiin muualta Suomesta tai EU-alueelta. Liikkuvien elintarvikehuoneistojen valvonnassa tehdään yhteistyötä muiden valvontayksiköiden kanssa. Tapahtumien valvonnan ennakkovalmistelussa on tärkeää tehdä yhteistyötä tapahtumien pääjärjestäjien kanssa.

Kaikista tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomukset. Mikäli tarkastuksissa havaitaan epäkohtia, annetaan toimijoille kehotuksia ja määräaikoja. Jos uusintatarkastuksessakin havaitaan, että epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään tarvittaessa hallinnollisiin pakkokeinoin. Hallinnolliset pakkokeinot on kuvattu elintarvikelain (297/2021) yhdeksännessä luvussa. Toimenpide käynnistyy toimijan kuulemisella ja se suoritetaan käyttämällä hyväksi Ruokaviraston pakkokeino-opasta sekä soveltuvia malliasiakirjoja. Elintarvikelain 64 §:n mukaan viranhaltija, jolle on siirretty toimivaltaa käyttää pakkokeinoja, on kiireellisessä tapauksessa oikeutettu ryhtymään 55, 56, 58 ja 59 §:ssä tarkoitettuihin hallinnollisiin pakkokeinoin. Tarkemmin asioiden delegoinnit kuvataan toimintasäännössä. Kiireellisiin pakkotoimiin liittyvät viranhaltijapäätökset on viipymättä saatettava lautakunnan käsiteltäväksi.

Elintarvikelain mukaiset yksinomaan lautakunnalle kuuluvat hallinnolliset pakkokeinot on kuvattu pykälissä 66 § - 69 §.

Oma-valvonnan valvonta

Toimijan oma-valvonta-aineisto on usein laaja ja siihen perehtyminen on tarkastustilanteessa aikaa vievää. Tämän vuoksi kirjallisia suunnitelmia voidaan pyytää ennalta luettavaksi tai tutustua valvontakohteen sähköiseen oma-valvontajärjestelmään ennen kohteeseen suoritettavaa tarkastusta. Oma-valvonnan tarkastaminen suoritetaan joko osana Oiva-tarkastusta tai mikäli huomioita on paljon, suunnitelma tarkastetaan erikseen ja annetaan toimijalle ohjeistusta ja neuvontaa.

Liitteessä 1 on valvontayksikön alueella toimivat elintarvikesäännösten mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu kesto sekä suunniteltu tarkastustiheys.

Elintarvikevalvonnan painopisteet 2026

1. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset. Keskitytään suunnitelmallisiin tarkastuksiin. Tarkastuksia kohdistetaan erityisesti myöhässä oleviin tarkastuksiin ja uusiin valvontakohteisiin.
2. Osallistutaan valtakunnallisiin projekteihin ja niihin liittyviin koulutuksiin sekä Ruokaviraston vetämien valvontaverkostojen toimintaan.

3.3 Terveystensuojelu

Terveystensuojelun tavoitteena on ylläpitää ja edistää ihmisten terveyttä. Valvonnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä terveyshaittoja. Terveystensuojelulain kokonaisuudistus on parhaillaan käynnissä. Sen yhteydessä on käynnistetty hanke "Terveystensuojelu nyt ja tulevaisuudessa", jonka tavoitteena on, että uusi laki tulee voimaan 1.1.2027.

Terveystensuojelulain 13 § ja 18 a §:n mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia. Ilmoituksen saatuaan terveystensuojeluviranomainen antaa ilmoittajalle vastaanottotodistuksen ja kirjaa tiedot VATI-valvontatietojärjestelmään. Tämän jälkeen toiminta kuuluu säännöllisen valvonnan piiriin. Tarkastus tehdään riskinarvioinnin perusteella joko heti ilmoituksen jälkeen tai osana muuta valvontaryhmää. Riskinarviointi perustuu toiminnasta aiheutuviin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Riskin arvioinnissa huomioidaan terveystensuojelun valtakunnallinen ohjeistus. Valvontakohteet, joissa henkilöiden oleskelu on lyhytaikaista ja joissa terveyshaitan riski on vähäinen, valvotaan ainoastaan yhteydenottojen perusteella.

Kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa harjoitettavasta toiminnasta, joka kuuluu TsL:n 13 §:n ilmoitusvelvollisuuden piiriin, toiminnanharjoittaja tekee ilmoituksen ympäristöosastolle. Näin terveydensuojeluviranomainen saa tiedon toiminnasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Näitä toimintoja ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisesti. Kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tarkastus voidaan tehdä vain, jos epäillään vakavaa terveyshaittaa.

Terveydensuojelulain 18 § mukaan talousvettä toimittava laitos, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, hakee toimintansa hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta. Hakemuksesta laaditaan hyväksymispäätös. Lain 20 § edellyttää, että talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonta ja talousveden laadun valvonta perustuvat veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Riskinarviointi tehdään toiminnanharjoittajan ja viranomaisen yhteistyönä. Terveydensuojeluviranomainen hyväksyy riskinarvioinnin ja varmistaa, että tieto sen suorittamisesta sekä yhteenvedo tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla.

Valvonnassa tukeudutaan usein näytteidenottoon ja laboratoriotutkimuksiin (TsL 6 § 2 mom.). Laki ja sen perusteella annetut säännökset määrittelevät tarkasti näytemäärät ja analyysit. Talous- ja uimavesien näytteenoton voi suorittaa terveydensuojeluviranhaltija tai sertioidu ympäristönäytteenottaja.

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto:

STM:n asetus (1352/2015): talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

STM:n asetus (401/2001): pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto:

Allasvedet:

STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista

Uimarantavedet:

STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen valvonnasta.

STM:n asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (nk. EU-uimarannat).

Uima-altaiden valvontatutkimusohjelmat ja uimarantojen seurantakalenteri:

STM:n asetuksen (315/2002) mukaan uimahallien, kylpylöiden ja vastaavien altaiden säännöllistä valvontaa varten laaditaan kohdekohtaiset valvontatutkimusohjelmat, jossa huomioidaan kohteen ominaispiirteet.

Uimarantojen uimaveden laadun säännöllistä valvontaa varten laaditaan seurantakalenteri ennen uimakauden alkua yhteistyössä rannan omistajan/haltijan ja laboratorion kanssa. Tulokset julkaistaan uimarannan ilmoitustaululla ja internet-sivuilla rannan ylläpitäjän tai terveydensuojeluviranhaltijan toimesta. Lisäksi kaupungin viestintäosasto lähettää tiedot joukkoviestimille.

STM:n asetus (177/2008) velvoittaa kunnan terveydensuojeluviranomaista seuraamaan myös yleisten uimarantojen (EU-uimarantojen) uimaveden laatua vuosittain uimakaudella ja laskemaan uimarantakohtaiset uimaveden laatuluokat. Laatuluokat lasketaan viimeisten neljän uimakauden bakteerinäytteenottotuloksista. Laatuluokat ovat erinomainen, hyvä, tyydyttävä ja huono. Mikäli laatuluokka on huono, tulee viranomaisen yhdessä rannan ylläpitäjän kanssa selvittää siihen syitä ja asettaa toimenpiteitä syiden poistamiseksi.

Terveydensuojelun valvonta on laaja-alaista – se ei ole vain kohteiden ennalta suunniteltua tarkastamista. Toiminnan kehittäminen ja asiakasyhteydenotot vievät merkittävän osan henkilöstön työajasta. Kaikki yhteydenotot kirjataan VATI-valvontatietojärjestelmään.

Asuntoja ja muita oleskelutiloja koskevat toimenpidepyynnöt muodostavat merkittävän osan valvontaa, joka ei kuulu ennalta suunniteltuun toimintaan. Näihin liittyy tarkastuksia ja tarvittaessa mittauksia. Terveystarkastuksissa hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita, joilla on terveydensuojelulain ja asumisterveysasetuksen mukaiset pätevyudet. Tällä hetkellä yhdellä terveydensuojeluviranhaltijalla on rakennusterveysasiantuntijan (RTA) pätevyys.

Sisäilmatyö edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä kiinteistöjen hoidon ja ylläpidon, ympäristöterveyshuollon, työsuojelun sekä kiinteistöjen käyttäjien edustajien kesken. Kaupungissa toimii kaupungin sisäilmatyöryhmä, jonka jäsenistö koostuu em. edustajista ja ryhmä kokoontuu noin viisi kertaa vuodessa. Työryhmän tehtävänä on kehittää ja ylläpitää toimintatapoja, joilla sisäilmasto-ongelmia voidaan kokonaisvaltaisesti ehkäistä, selvittää ja ratkaista. Työryhmä myös seuraa tarvittaessa perustettavien kohdekohtaisten sisäilmatyöryhmien toimintaa ja edistymistä.

Terveydensuojeluun kuuluu myös kansainvälisiä tehtäviä. Terveydensuojelu tarkastaa ja myöntää tarvittaessa todistuksia kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä sekä niiden vapauttamisesta. Lisäksi terveydensuojelu vastaa ruumiinkuljetusluvien myöntämisestä.

Terveydensuojelun huomioiminen yhteistoiminta-alueen kuntien suunnittelussa ja päätöksenteossa on keskeistä ennakoivassa terveystarkastusten ehkäisyssä. Tällaisia prosesseja ovat mm. kaavoitus, ympäristöluvat, ympäristövaikutusten arviointimenettelyt sekä erilaiset rakennushankkeet. Näissä pyritään toimimaan aktiivisesti terveydensuojelun näkökulmasta lausunnonantajana, asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Liitteessä 2 on valvontayksikön alueella toimivat terveydensuojelulainsäädännön mukaiset valvontakohteet ja suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2026. Taulukossa esitettyjen valvontakohteiden riskiluokka ja tarkastustiheys ovat Valviran ohjeistuksen mukaiset.

Riskinarvioinnin perusteella on pienennetty seuraavia tarkastustiheyksiä:

Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m3 päivässä tai 50 - 4999 henkilölle, pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10m3/vrk tai alle 50 henkilölle ja tukkuvesilaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja: Poronkankaan vesi on ostovesi, joka jaetaan Laihiaalla. Laitoksen valvonta kuuluu sen sijaintialueen valvontaviranomaisille. Pienillä vedenjakelualueilla on vähäinen käyttäjämäärä.

Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot: kaupungilla on toimiva sisäilmatyöryhmä. Mikäli tiloissa on esiintynyt sisäilmaepäilyjä, perustetaan kohdekohtainen sisäilmatyöryhmä ja selvityksiin ja korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytään mahdollisimman nopeasti. Sisäilmatyöryhmä huolehtii myös korjausten onnistumisen seurannasta.

Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito: Näiden tarkastustiheyttä on pienennetty kertyneen valvontatiedon perusteella. Toiminta on vähäriskistä ja asiakasmäärä rajallinen. Ei ole yhteiskunnallista perustoimintaa.

Yleiset altaat eli uimahalli, kylpylä, maauimala, vesipuisto tai muu yleinen allas: Tarkastustiheyttä on pienennetty, koska valvonnassa ei ole tullut esiin ongelmia tai laiminlyöntejä, allas-

veden laadun seurannassa noudatetaan näytteenottosuunnitelmaa ja veden laatu on ollut hyvä. Näiden tarkastustiheyttä on pienennetty kertyneen valvontatiedon perusteella. Yleisölle avoin saunat (pääasiallinen käyttötarkoitus): Riskit pienimuotoisissa yleisissä saunoissa on arvioitu vähäiseen kävijämäärän takia pieniksi.

Terveydensuojelun valvonnan painopisteet 2026

1. Talousvettä toimittavat laitokset: Päivitetään laitosten valvontasuunnitelmat ja riskin-arvioinnit yhteistyössä vesilaitosten toimijoiden kanssa. Vaasan Veden uuden aktiivihiililaitoksen käyttöönottoon liittyvä seuranta jatkuu vuoden 2026 puolelle ennen kuin laitos on kokonaisuudessaan siirtynyt uuteen prosessiin.
2. Informoidaan ensisijaisia kohteita (TsL mainitut ja viranomaisen määrittelemät) vesilaitteistojen riskienhallintasuunnitelmavelvoitteesta tammikuussa 2029.
3. Kohdennettu valvontaprojekti (painotus: puhtaus ja talousvedenlämpötila) jatkuvan hoitoa antaviin sosiaalihuollon toimintayksiköihin (15 kohdetta).
4. Aluehallintoviraston AJO-raportin (13.5.2025) perusteella päivitetään valvontakohdetiedot VATI-valvontatietojärjestelmässä, jotta varmistetaan ajantasainen ja yhtenäinen valvontatieto viranomaiskäytössä.
5. Päivitetään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa häiriötilanteisiin varautumissuunnitelmaa sekä osallistutaan häiriötilanne- ja valmiusharjoituksiin. Huomioidaan YMPPI24/25 harjoituksen tulokset päivityksessä.

3.4 Tupakka- ja lääkelain säännösten mukainen valvonta

Tupakkalain valvonta

Tupakkalain valvontaan kuuluu ympäristöosaston osalta tupakkatuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikkojen sekä tupakointikieltojen ja – rajoitusten valvonta. Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tupakkatuotteiden lisäksi mm. sähkösavukelaitteet ja niissä käytettävät nesteet sekä savuttomat nikotiinituotteet kuuluvat tupakkalain sääntelyn piiriin. Nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynti edellyttää tupakkatuotteiden tavoin myyntiluvan. Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden tukkumyyjän tulee tehdä kirjallinen ilmoitus asiasta myyntipaikan sijaintikunnalle.

Savuttomat nikotiinituotteet ovat 1.8.2025 voimaan tulleen lakimuutoksen (laki tupakkalain muuttamisesta 251/2025) myötä tulleet luvanvaraisiksi tuotteiksi. Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että savuttomien nikotiinituotteiden myyntiä valvotaan tupakkalain vaatimalla tavalla huomioiden muun muassa ikärajavalvonta.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikoille tehtävillä tarkastuksilla valvotaan muun muassa, ettei tupakkatuotteita, tupakointivälineitä tai nikotiininesteitä myydä tai luovuteta alle 18-vuotiaille, jäljitettävyyttä sekä esilläpitokiellon ja markkinointikiellon noudattamista. Valvontatyössä on havaittu, että markkinoille on tullut uuden tyyppisiä tupakkalain alaisuuteen kuuluvia tuotteita ja kohteita. Näiden valvontaan varataan myös työaika.

Ympäristöosastolta on kaksi henkilöä Vaasan kaupungin tarjontatyöryhmässä. Tarjontatyöryhmässä suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä elinkeinon ja viranomaisten kanssa toimenpiteitä, joiden tavoitteena on alkoholia, tupakkaa ja rahapelejä ohjaavan lainsäädännön toteutuminen ja haittojen minimointi.

Tupakkalaki antaa asuntoyhteisöille oikeuden hakea kunnalta tupakointikieltoa myös asukkaiden hallinnassa oleviin tiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Kunnan on myös peruutettava määräämänsä tupakointikielto asuntoyhteisön hakemuksesta, jos kiellolle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi ole enää perusteita.

Suunnitelmallisesta valvonnasta on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Tällaisia paikkoja ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkotien ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat.

Valvontaohjelman suunnitelmallisesta valvonnasta poistettuihin kohteisiin voidaan edelleen tehdä suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyypin on valvonnan painopistealueena. Muutenkin tupakkalain toteutumista, esimerkiksi koskien tupakointikieltoja ja – rajoituksia, voidaan valvoa muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi valvotaan mm. valitus tai ilmiäntoasiat, käsitellään vähittäismyyntilupa- ja asuinyhteisöjen tupakointikieltohakemukset sekä toimitaan tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Nikotiinivalmisteiden myynnistä säädetään lääkelaisissa (395/1987) muutoksineen. Niissä on säädetty kunnan tehtäviä nikotiinivalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitetut itsehoitovalmisteet on luokiteltu lääkkeiksi ja niitä saadaan myydä valvotusti yli 18-vuotiaille. Valvontakäynneillä tarkastetaan, että myyntiolosuhteet ovat kunnossa.

Lääkelakiin perustuvaa nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä valvotaan ensisijaisesti muun tarkastuksen yhteydessä niissä kohteissa, kun se on mahdollista. Muut kohteet tarkastetaan erikseen tarvittaessa.

Liitteessä 3 on valvontayksikön alueella toimivat tupakka- sekä lääkelain mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu aika sekä suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2026. Tupakkavalvonnan osalta taulukossa esitettyjen valvontakohteiden riskiluokka ja tarkastustiheys ovat Valviran ohjeistuksen mukaiset. Lääkelain osalta on oma arvio.

Tupakkalain valvonnan painopisteet 2026

1. Savuttomat nikotiinituotteet osaksi tuotevalvontaa.
2. Ehkäisevä päihdetyö - Kehitetään tupakkalakia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä mm. osallistumalla ehkäisevään päihdetyötä harjoittavien tahojen toimintaan.

4. Varautuminen

4.1 Toiminta häiriötilanteissa

Ympäristöterveydenhuollon säädöksissä on määräykset siitä, että kunnan on ennakolta varauduttava häiriötilanteisiin. Ympäristöterveydenhuollolle on yhteistyössä muiden viranomais-ten ja laitosten kanssa laadittu suunnitelma elinympäristöön vaikuttaviin häiriötilanteisiin varautumiseksi. Häiriötilannesuunnitelma on päivitetty viimeksi vuonna 2024, mutta sen päivittäminen on jatkuva prosessi. Pelastuslaitos pyytää lisäksi ajoittain ympäristöosastoa päivittämään osaltaan alueen toimenpidesuunnitelmaa häiriötilanteiden varalle.

Tilanteen vaatiessa terveydensuojeluviranomainen antaa välttämättömiä kieltoja ja määräyksiä, jotta terveydelliset olot voidaan varmistaa. Laajemmissa häiriötilanteissa Valvira tai aluehallintovirasto antavat tarvittavia määräyksiä.

Kriisitilanteen tiedottamisen toimintaohjeina käytetään kaupungin kriisiviestintäohjetta ja lisäksi terveysvaarakansion malleja sekä Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisua: "Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet". Elintarvikenäytteiden tutkimusten osalta voi valvontayksikkö tukeutua kriisi-/häiriötilanteessa tapauskohtaisesti Ruokaviraston elintarvike- ja rehumikrobiologian tutkimusyksikköön. Talousvesien osalta terveydensuojeluviranomainen voi tukeutua Valviraan ja Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen päivystävään talousvesiasiantuntijaan. Säteilyvaaratilanteen asiantuntijana toimii Säteilyturvakeskus STUK.

Kaupunki on sopinut KVVY-Botnialab Oy:n kanssa, että häiriötilanteiden selvittelyssä laboratorio on käytettävissä myös normaalin työajan ulkopuolisina aikoina. Laboratorion palvelut ympäristöosastolle voivat olla mm. analyysi-, näytteenotto- ja kuljetustehtäviä.

4.2 Suojavarusteiden käyttäminen

Työntekijöiden työsuojelussa noudatetaan työnantajan sekä työterveyslaitoksen päivitettävää ohjeistusta. Tarkastuskohteessa käytetään toiminnan kannalta riittävää suojavarustusta, jolla varmistetaan asiakasturvallisuutta. Muuta suojausta kuten kasvomaskeja käytetään, jos valtioneuvosto, alueelliset viranomaiset, työnantaja, THL tai TTL sitä ohjeissaan edellyttävät.

Jos tarkastuksen kohde edellyttää yleistä tasoa tiukempaa suojavarustusta, kuten hengityssuojaimia (FFP3), silmäsuojia (esim. visiiri tai suojalasit) tai kertakäyttöhaalareita, käytetään tarkastuksella kohteen edellyttämää ja tarjoamaa suojavarustusta. Suojavarusteita, kuten kasvomaskeja, voidaan käyttää myös silloin, jos ne koetaan tarpeelliseksi muista syistä (esim. turvavälejä ei pystytä noudattamaan).

4.3 Epidemioiden selvittäminen (selvitystyöryhmä)

Epidemioiden selvittäminen kuuluu kunnan tehtäviin ja niiden selvittämiseen on varauduttava myös talousarviossa. Ympäristöosasto on varautunut osaltaan ruokamyrkytysten tai talousvesiepidemioiden selvittämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Yhteistoiminta-alueella on nimetty yhteinen työryhmä ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämistä varten. Selvitystyöryhmään on nimetty asetuksen 251/2007 mukaisesti jäsenet.

Selvitystyöryhmän tehtävänä on:

- Huolehtia, että epidemian selvittämiseksi vaadittavat epidemiologiset ja laboratorio-tutkimukset suoritetaan;
- Huolehtia epidemian hallintaan tähtäävien toimenpiteiden yhteensovittamisesta;
- Vastata tiedonkulusta tutkimuksia tekevien viranomaisten ja laboratorioden välillä;
- Huolehtia tarvittaessa yhteydenpidosta terveysvalvonnan ja hyvinvointialueen välillä, sekä tarvittaviin asiantuntijoihin ja muihin viranomaisiin;
- Tiedottaa epidemiasta väestölle ja tiedotusvälineille;
- Tehdä STM:n asetuksen 251/2007 mukaiset ilmoitukset muille viranomaisille; sekä
- Tehdä muut tarvittavat selvitykset.

Ruokamyrkytysten selvittämiseksi selvitystyöryhmälle on päivitetty 2024 kirjallinen toimintamalli sekä vastuualueet. Ryhmän jäsenluku on nyt 9. Ryhmässä on kaksi henkilöä Pohjanmaan hyvinvointialueelta, kaksi Vaasan Vedeltä ja viisi ympäristötoimesta. Ryhmä kokoontuu tarpeen vaatiessa. Ympäristöterveydenhuollon ja Pohjanmaan hyvinvointialueen tietojenvaihtoa ja yhteistyötä pyritään lisäämään epidemiaselvityksissä.

Valtioneuvoston asetuksen (1365/2011, 6§) *elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä* nojalla tehdään epidemian selvitysilmoitus sähköisesti RYMY-järjestelmällä valtiolle. RYMY-järjestelmän verkko-osoite on: <https://palvelut2.evira.fi/rymy/>. Epidemiaselvitysilmoitus koostuu RYMY-järjestelmässä täytettävästä sähköisestä lomakkeesta ja sitä täydentävästä liitteestä. Liite ohjaa kunnan selvitystyöryhmää raportoimaan selvitysilmoituksessa valtioneuvoston asetuksen säätämät asiat.

Selvitysilmoitus tehdään aina, kun epidemiasta tai sen epäilystä on tehty epäilyilmoitus. Selvitysilmoitus tehdään viimeistään kolmen kuukauden kuluttua epidemian päättymisestä, vaikka epäilyilmoituksen tekemisen jälkeen osoittautuisi, että kyseessä ei ollut epidemia.

ELINTARVIKELAIN MUKAINEN VALVONTA, VALVONTAKOhteiden JA TARKASTUSTEN MÄÄRÄT VUONNA 2026

Liite 1

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Valvontakohteiden lukumäärä	Tarkastukseen käytettävä aika (h)	Tarkastusten määrä vuonna 2026	Valvontaan käytettävä aika vuonna 2026 (h)
Alkutuotanto	Maidontuotanto	7	4	5	20
	Hunajantuotanto	11	2	0	0
	Lihantuotanto	50	3	0	0
	Puutarhaviijely, Avomaa	22	2	0	0
	Puutarhaviijely, Kasvihuone	1	2	0	0
	Peltoviljely	375	2	0	0
	Alkutuotanto yhteensä	466			
Elint. valm., ei maito/liiha/kala/muna/vilja-kasvis	Juomien valmistus	1	3	0	0
	Makeisten valmistus	1	3	1	3
	Yhdistelmätuotteiden valmistus	6	3	2	6
	Muu valmistus, esim. kahvinpaahto, hunajapakkaamo ym.	3	2	1	2
	Elint. valm., ei maito/liiha/kala/muna/vilja-kasvis yhteensä	11			
Elintarvikekontaktimateriaalit	Elintarvikekontaktimateriaalien jakelu tai markkinointi	3	3	1	3
	Elintarvikekontaktimateriaalien maahantuonti	2	3	2	3
	Elintarvikekontaktimateriaalien valmistus tai jatkojalostus	4	3	2	6
	Elintarvikekontaktimateriaalit yhteensä	9			
Elintarvikkeiden kuljetukset	Elintarvikkeiden kuljetus	5	3	0	0
	Elintarvikkeiden kuljetus jäähdytettynä	2	3	0	0
	Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä	0	3	0	0
	Elintarvikkeiden pakastekuljetus	2	3	0	0
	Elintarvikkeiden kuljetukset yhteensä	9			

			Valvontakohteiden lukumäärä	Tarkastukseen käytettävä aika (h)	Tarkastusten määrä vuonna 2026	Valvontaan käytettävä aika vuonna 2026 (h)
Toimintaluokka	Toimintatyyppi		8	3	2	6
	Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden tukkumyynti				
		Elintarvikkeiden vähittäismyynti	139	3	48	144
		Kuluttajan tuotteiden käsittely, eläinperäiset elintarvikkeet	1	3	1	3
		Elintarvikkeiden myynti yhteensä	147			
	Elintarvikkeiden tarjoilu	Grilli- tai pikaruokatoiminta	58	3	20	60
		Kahviloiminta	44	3	9	27
		Pitopalvelu	7	3	4	12
		Pubitoiminta	21	0	0	0
		Ravintolatoiminta	152	3,5	111	389
	Suurtalous, keskuskeittitoiminta	15	4	13	52	
	Suurtalous, laitoksetitio (koulut, sairaalat ym.)	46	3	29	87	
	Suurtalous, tarjoilukeittitoiminta	75	3	35	105	
	Elintarvikkeiden tarjoilu yhteensä	411				
Elintarvikkeiden varastoimint ja pakastam	Muu elintarvikkeiden varastoimint	3	2	1	2	
Kala-ala	Kalajalosteiden valmistus	4	4	6	24	
Liha-ala	Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	1	4	1	4	
Vienti ja tuonti	Elintarvikkeiden maahantuonti	22	3	7	21	
	Elintarvikkeiden maastavienti	3	3	0	0	
	Vienti ja tuonti yhteensä	25				
Vilja- ja kasvisala	Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	8	3	4	15	
	Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	12	3	7	21	
	Muiden viljatuotteiden valmistus	2	3	1	3	
	Myllytoiminta	2	3	1	3	
	Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus	1	3	1	3	
	Vilja- ja kasvisala yhteensä	25				
	Arvio uusintatarkastusten määrästä			50	150	
Elintarvikkehuoneistojen toiminnat ja tarkastukset yhteensä (ei sisällä alkutuotantoa)		645		360	1147,5	
					156 htpv	
					0,71 htv	

TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMAN MUKAISET VALVONTAKOhteet JA TARKASTUSTIHEYS 2026

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Valvontakohteiden lukumäärä	Riskiluokka	Tarkastustiheys	Vuosittainen tarkastusten määrä (riskiluokan muk.)
Talousveden toimittaminen	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015):				
	EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus >1000 m ³ /d tai väh. 5000 käyttäjää	2	3	1	2
	Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m ³ päivässä tai 50 - 4999 henkilölle	5	3	0,5	3
	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001):				
	Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle	6	2	0,3	2
Tukkuvesilaitos	Tukkuvesilaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja)	0	3	0,5	0
Päiväkoti, lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikka	Lasten päiväkodit, ryhmäperhepäiväkodit siihen varatussa tilassa, leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	72	2	0,3	22
	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot	8	1	0,2	2
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, korkeakoulu, muu aikuiskoulutus sekä muut koulut ja oppilaitokset	48	2	0,3	14
Majoitustoimintaan tarkoitettut tilat	Hotellit, hostellit, kuten retkeilymajat ja -hotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakodit ja motellit, täysihotellat, matkailu, asuntolat jne.	8	1	0,2	2
	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit, majoituskasarit, aamiaismajoitus, asuntolat, yömajat, vastaanottokeskukset, muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	4	1	0,2	1
Ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniää edellyttävä kauneushoitola sekä solariumpalvelu	Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	73	1	0,2	15
	Solarium	3	1	0,2	1
Jatkovaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö	Lasten-, nuorten- ja koulukodit / ammatilliset perhekodit ja muut lastensuojeluyksiköt	16	2	0,3	5
	Vanhainkodit (laitoshuolto), vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen) ja vastaavat	25	2	0,3	8
	Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	17	2	0,3	5
	Muut sosiaalialan yksiköt mm mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen	5	2	0,3	2
Liikunta ja virkistystoiminta	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	5	3	1	5
	Pienet yleiset uimarannat	8	3	1	8
	Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, maaumala, vesipuisto tai muu yleinen allas	6	2	0,3	2
	Yleisölle avoin saunat (pääasiallinen käyttötarkoitus)	2	1	0,25	1
	Yleinen liikuntatila: urheilu- ja jäähalli, yleisölle avoin kuntosali tai liikuntatila, jossa enemmän kuin yksi liikuntatila sekä lasten sisäleikkipuisto	17	1	0,2	3
	Yleinen liikuntatila: yleisölle avoin liikuntatila, jossa on korkeintaan yksi liikuntasali	19	1	0,2	4
Yhteensä kohdetta / tarkastusmäärä		349			103

Vuosittain tarkastettavat, tarkastustiheys	1
Joka toinen vuosi tarkastettavat, tarkastustiheys	0,5
Joka kolmas vuosi tarkastettavat, tarkastustiheys	0,3
Joka neljäs vuosi tarkastettavat, tarkastustiheys	0,25
Joka viides vuosi tarkastettavat, tarkastustiheys	0,2

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Valvontakohhteiden lukumäärä	Tarkastustiheys	Tarkastukseen käytettävä aika (h)	Vuosittaisten tark. määrä	Valvontaan käytettävä aika (h)
Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden sekä nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden myynti ja muu luovutus	Vähittäismyynti	62	0,5	2	31	62
	Tukkumyynti	1	0,5	2	0	0
Lääkelain valvonta	Vähittäismyynti, nikotiinivalmisteet	43	0,3	1	15	15
	Kaikki yhteensä	106			46	77
						htpv
						htv
						0,05

